SOSIAALINEN SIRKUS JA OSALLISUUS

PETRA MALIN

PRO SOS -SEMINAARI 23.11.2018

Kuva: Tytti Hytti.

SOSIAALINEN SIRKUS

Ohjattuja sirkustoimintoja haavoittuvissa henkilökohtaisissa tai sosiaalisissa tilanteissa oleville ryhmille. Ammattilaisohjaajat auttavat harjoittelemaan yhdessä sirkustemppuja kuten jonglöörausta, akrobatiaa, tasa-painotaitoja ja klovneriaa. (Bessone 2017).

ETNOGRAFINEN AINEISTO: SOSIAALISTA SIRKUSTA MAAHANMUUTTAJANAISTEN KANSSA

SOSIAALISEN SIRKUKSEN JA YHTEISTUTKIMISEN KOKEILU RYHMÄMUOTOISESSA AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ PÄÄKAUPUNKISEUDULLA

- Huhti-kesäkuu 2017
- 8 palvelun käyttäjää, kaksi aikuissosiaalityön työntekijää, kaksi hanketyöntekijää ja kaksi sirkusammattilaista
- Osallistuva havainnointi ja haastattelut

JATKOA JA SEURANTAA: PELIN KEHITTÄMINEN JA YHTEISTUTKIMINEN NAISTEN RYHMÄSSÄ

- Syyskuu 2017-kesäkuu 2018
- Noin 15 palvelun käyttäjää, kaksi aikuissosiaalityön työntekijää ja yksi hanketyöntekijä
- 5 palvelun käyttäjää kevään ryhmästä, jotka nyt vertaisohjaajia
- Osallistuva havainnointi

INCLUSION, PARTICIPATION, REPRESENTATION?

”Osallisuus on liittymistä (***involvement***), suhteissa olemista (*relatedness*), kuulumista (*belonginess*), yhteisyyttä (*togetherness*). Osallisuus on yhteensopivuutta (*coherence*) ja mukaan ottamista (***inclusion***). Se on osallistumista (***participation***) ja siihen liittyen vaikuttamista (***representation***) ja demokratiaa. Se on myös kaiken edellä mainitun järjestämistä ja johtamista (*governance*).”

(Isola et al., 2017)

PALVELUN KÄYTTÄJIEN OSALLISUUS

- Hyvänä pidetty mutta huonosti määritelty
- Käsitteillä ***service user participation/involvement*** viitataan mm. **vapaaehtoistyöhön, kampanjointiin, vaikuttamisryhmiin, konsultaatioon, asiakastyytyväisyyskyselyihin, lobbaamiseen, jne.**
- Yhteys **politiikkaa, valtaa, demokratiaa ja kansalaisoikeuksia** koskeviin keskusteluihin, mutta hahmotetaan usein niistä erillisinä, teknisinä eikä ideologisina kysymyksinä (Beresford 2012)
- Suomessa käytetty käsite: **kokemusasiantuntijuus**

TUNNUSTAMINEN (RECOGNITION)

- Ensimmäinen osallisuuden aste, usein ei-kielellinen, luo toiselle moraalisen toimijan roolin: olet joku, joka minun on huomioitava
- Rakkaudellinen (love-based), oikeudellinen (rights-based) ja solidaarinen (solidarity-based)
- On oltava molemminpuolista
- Itsetuntemuksen pohja – vastakohta näkymättömyys

(Warren 2017; Honneth 1995)

TUNNUSTAMINEN SOSIAALITYÖSSÄ

- **Molemminpuolinen** tunnustaminen: sosiaalityöntekijälle on oltava mahdollista tulla vaikuttuneeksi, kunnioittaa palvelun käyttäjää ja hyväksyä hänet.
- Jos työntekijä, ei anna mitään itsestään, tunnustaminen ei ole mahdollista.
- Ryhmämuotoisessa toiminnassa tapahtuva tunnustaminen – työntekijöiden ja erilaisten palveluita käyttävien henkilöiden kesken.

(Skjefstad 2012)

SOSIAALINEN SIRKUS KOHTAAMISEN MAHDOLLISTAJANA

- **Ruumiillinen tieto**: erilaisia osallisuuden mahdollisuuksia kuin yleensä instituutioiden piirissä tapahtuvissa kohtaamisissa, uusia kokemuksia ja näkökulmia omaan ruumiiseen
- **Kehollinen luottamus**: fyysinen riski auttaa luomaan luottamusta
- **Luovuus**: mahdollistaa yllättymisen ja odottamattomat lopputulokset, sekä auttaa löytämään odottamattomia resursseja, hyväksymään epäonnistumisen ja olemaan avoin.

(Bessone: 2017)

SOSIAALISEN SIRKUKSEN MERKITYS – ALUSTAVIA HAVAINTOJA

- Osa osallistujista koki osallistumisen sirkusryhmään merkittävänä tekijänä siinä, että on uskaltanut muuallakin puhua enemmän, keskustella tuntemattomien kanssa ja käyttää suomen kieltä.
- Suurin osa osallistujista pysyi aktiivisesti mukana kehittämistoiminnassa ja toimi uudessa ryhmässä vertaisohjaajina.
- Ryhmässä sai olla läsnä hetkessä, unohtaa huolet ja keskittyä itseen ja hauskanpitoon.
- Fyysisen aktiviteetin merkitys oli monille suuri.

Keskeneräinen tutkimus, ethän lainaa tekstiä.

SOSIAALISEN SIRKUKSEN MERKITYS – ALUSTAVIA HAVAINTOJA

- Moni löysi tai muisti omia vahvuuksiaan – minä olenkin sosiaalinen ja hauska tyyppi!
- Sirkus ja siihen liitetyt yhteiset keskustelut lisäsivät ryhmäläisten kokemuksia siitä, että eri taustoista ja eri elämäntilanteista tulevilla on paljon yhteistä keskenään.
- Palvelun käyttäjien suhtautuminen sosiaalialan ammattilaisiin (tai suomalaisiin?) muuttui.

Keskeneräinen tutkimus, ethän lainaa tekstiä.

H: Miten se niinku erityisesti se sirkus niin mitä te aattelette että mikä merkitys sillä sirkuksella erityisesti oli?

A1: No se sirkushan sai meidät tavallaan **tekemään sitä yhteistyötä ja tutustumaan toisiimme** -- et jos se ois ollu enemmän keskustelua niin me oltais vaan niinku keskusteltu sitä mitä me itse tai sit joku niinku meidän, -- että mitä me ollaan koettu. Mutta ku sirkuksessa saatiin vähän niinku sekaantuu toisiimme niin **sai niinku nähdä sen ihmisen eri tavalla** -- niitä niinku niin monipuo niin monipuolisia ihmisiä siellä.

H: Joo.

A2: Joo. Sirkus asiat se on, meidän ryhmässä se on, me ((teemme asiat)), ei oo sama ku, -- reportti?

A1: Raportti.

A2: Raportti ei näin, mä en anna näin että me kerromme, puhumme saman aikana ja nauramme ja. **Se -- on hyvä asia, että -- leikimme ja -- liikumme saman aika, puhumme myös -- ((ja nauramme))**

A1: ((nii siinä siinä oikein näki))

A2: ((siinä kaikki tunteet))

A1: ((mm))

A2: on yhdessä.

H: Joo

A1: Siinä oikeen näki että ei aina pitä **ei aina tarvitse olla hyvä kaikessa** että joskus mä oon hyvä tässä, hän on hyvä tossa. Että se ei niinku, se **sai myös kehittymään niinku sen itseluottamuksen ja itsetunnon siellä**. Kun niinkun sai nähdä että ei mun tarvitse olla aina hyvä kaikessa että mut hyväksytään tällasena et mä oon tän verran.

(Palvelun käyttäjien haastattelu 9/2017.)

ALUSTAVIA HAVAINTOJA - JATKUU

Sirkuksen käyttö helpotti työntekijöiden ammattiroolista luopumista ja itsestä antamista:

- sirkusammattilaisilla vetäjän rooli (myös osallistujia)
- “ei-tietäminen” (ks. Heimonen 2007) ja “ei-osaaminen”, riskien ottaminen ja vaativien temppujen tekeminen yhdessä
- työntekijän inhimillisyys ja ruumiillisuus tulevat esiin

Keskeneräinen tutkimus, ethän lainaa tekstiä.

H: -- *Mitä te aattelette siitä et ne työntekijät oli sitten aika lailla kaikki niinkun niinsanotusti kantasuomalaisia niin et mitä mitä te mietitte siitä?*
A1: Se oli mun mielestä hyvää. Koska silloin niinku maahanmuuttajat sai sekoittua niinku suomalaisiin ihmisiin. **Niin näki niinkun työntekijöiden niinkun mone monia puolia** että nekin on ihmisiä, että ne, että me ei tehdä vaan niinkun meidän työtä, me ei olla aina niin ankaria, että **mekin ollaan ihmisiä, meillä on tunteita, meillä on ongelmia**. Että niinku, mun mielestä maahanmuuttajat näkee suomalaisia vähän niinku, että suomalaiset on vähän sellaisia että ne vähän niinkun on että tää on meidän maa ja, me saadaan tehdä mitä me halutaan, ja me ei puhuta teidän kanssa. Mutta sillon kun **ne näki niitten työntekijöiden monet puolet** niin ne on ollu silleen että kyllä niinkun maahanmuuttajat voi ystävystyä suomalaisten kanssa. Niille varmaan **tuli niinkun sitä itseluottamusta** puhuu esim suomalaisen kanssa.
A2: Mm. Mä en voi lisätä ((nauraen)) mitä hän sanoo!
H: ((nauraen)) *Joo joo*
A2: Yleensä me mietimme työntekijä voi hän, -- hän hän hänellä on suhde, virallinen suhde meidän kanssa -- hän puhuu meidän kanssa lain mukaan ja hän, työntekijä voi antaa, tai keskustella meidän kanssa vain --, hakemukset asioista tai --, mitä me tarvitaan, -- auttavat laillisesti. -- Ja virallises virallisesti juttuja voi keskustella meidän kanssa. Mutta siellä se on eri asia, **se on tasa-arvo näyttää siellä, että kaikki on yhdessä, saman pelin, saman asian tehdä kaikki.** Hän auttaa minua, ja, hän tarjoo, tarjoaa minulle kahvia myös -- Se on tärkeää, että. Me mietimme, että me tarjoomme, koska heidän maa, ja he ovat työntekijät -- mutta se on nyt on eri, -- eri tavalla. Nyt me -- olemme ystäviä vain.

(Palvelun käyttäjien haastattelu 9/2017.)

OSALLISUUDEN RAJAT

- Aika, resurssit, asenteet?
- Palvelun käyttäjälle jää usein kysymykseen vastaajan, ei kysymyksen asettajan rooli.
- Joidenkin työntekijöiden ainakin aluksi vaikea luopua vetäjän tai katsojan roolista – tilan antamista palvelun käyttäjille, vai työntekijän heittäytymisen vaikeutta?
- Järjestelmä antaa resurssit ja määrittää usein tavoitteet. Palvelujärjestelmän sisällä vaikea määritellä itse omaa toimintaansa (ks. Meriluoto 2018). Sirkuksen osalta osallistujat kokivat, että prosessi jäi kesken, vaikka pelin tekokin oli merkityksellistä.

Keskeneräinen tutkimus, ethän lainaa tekstiä.

LÄHTEET

Beresford, Peter (2012) The Theory and Philosophy Behind User Involvement. In Carr et al. (2012).

Bessone, Ilaria (2017) Social Circus as an Organized Cultural Encounter – Embodied Knowledge, Trust and Creativity at Play. Journal of Intercultural Studies. 38 (6): 651–664.

Carr, Sarah & Beresford, Peter (2012) Social Care, Service Users and User Involvement. London: Jessica Kingsley Publishers.

Heimonen, Kirsi (2007). Tanssin lahja. In **Bardy, Marjatta & Haapalainen, Riikka & Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka** (eds.) (2007) Taide keskellä elämää. Helsinki: LIKE/Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja.

Honneth, Axel (1995) The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts. Cambridge, UK: Polity Press.

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina; & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. THL: Työpaperi 2017/033.

Meriluoto, Taina (2018) 'The will to not be empowered (according to your rules) – Resistance in Finnish participatory social policy. Critical Social Policy. Sage Journals. First Published March 21, 2018.

Skjefstad, Nina (2011) Brukermedvirkning sett i et anerkjennelseteoretisk perspektiv. **In Jenssen, Anne Grete & Tronvoll, Inger Marii** (Eds.) (2011) Brukermedvirkning – Likeverd og anerkjennelse. Oslo: Universitetsforlaget.

Warren, Mark (2017) A Problem-Based Approach to Democratic Theory. American Political Science Review, Vol. 111 No. 1 (39-53).

KIITOS!